

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

בפני כבוד השופטת אילת גולן-תבורי

המבקשת פלונית
ע"י ב"כ עו"ד בועז קראוס ו/או עו"ד עמית אלזם

נגד

משיבים 1. פלונית
ע"י ב"כ עו"ד אריה סאמרלי ו/או עו"ד יהונתן סורפין
2. האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב משרדי ממשלה
999010

פסק דין

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

מבוא

1. מה מהות הצוואה שערך המנוח בשנת 2006, האם הינה צוואה הדדית? וככל שהתשובה לכך חיובית, האם בוטלה בהודעה בכתב כחוק אם לאו, האם בוטלה ע"י צוואה מאוחרת, או שמא לא בוטלה כלל?
2. האחיות מתדיינות לאחר פטירת אביהן המנוח. האחת עתרה לקיים צוואתו משנת 2014 בה ציווה לה את כל עזבונו ("המשיבה"). השנייה התנגדה לכך וביקשה לסלק על הסף את בקשת הקיום ("המבקשת") בטענה שהמנוח לא ביטל כדין צוואה הדדית שערך עם אשתו בשנת 2006 בה הורישו עזבונו זה לזה ולאחר פטירת שניהם לכל ילדיהם. אחים נוספים מסרו כי מצטרפים לעמדת המבקשת (ע' 1 לפרוטוקול). המשיבה התנגדה לסילוק על הסף, טענה שהצוואה משנת 2006 לא הייתה הדדית, וככל שהייתה כזו בוטלה כדין ויש לקיים את הצוואה המאוחרת. ב"כ האפוטרופוס הכללי הודיע כי אינו מתערב בהליכים.
3. נוכח מהות הטיעון, בקשה לסילוק ודחייה על הסף, נקבע כי יוכרע תחילה, וזומן לעדות עוה"ד שערך את הצוואה משנת 2006. בתום הגשת הסיכומים (לרבות ארכה ותיקון), ניתנת הכרעה זו.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

טיעוני הצדדים

תמצית טיעוני המבקשת

4. המבקשת עתרה לסלק על הסף בקשת המשיבה לקיום צוואת המנוח משנת 2014 בה היא יורשת את כל עזבונו, כי המנוח ערך בשנת 2006 צוואה הודדית עם רעייתו ולא ביטל אותה. שני ההורים ערכו צוואות הודדיות בהן ציוו רכושם ל-8 ילדיהם לאחר פטירתם, המנוח מעולם לא ביטל את הצוואה ההודדית, יש לקיימה. הצוואות הודדיות, נחתמו באותו יום ומקום. חל עליהן התיקון לחוק הירושה, הצוואה ההודדית מעולם לא בוטלה, אין תוקף לצוואה מאוחרת. בלי לגרוע מיתר עילות ההתנגדות יש לדחות על הסף את בקשת הקיום. אין מדובר בהרחבת חזית, זו טענה משפטית ולכך נועד קד"מ ראשון. אין חובה לכתוב כל טענה משפטית לפני הדיון, נטען בהזדמנות ראשונה, לא בהוכחות או סיכומים, ובתגובה לטענת המשיבה שהמנוח ביטל הצוואה לפי ס' 36 לחוק.

5. התיקון לחוק הירושה נכנס לתוקף שנה לפני עריכת הצוואות ההודדיות וחל כאן. עוה"ד שערך את הצוואה העיד שהצוואות היו רצון הדדי ומשותף ובהסתמכות של המנוח ואשתו, ודאגו ביחד לכל ילדיהם. קבעו שעזבונם יחולק בין הילדים רק לאחר פטירת שניהם. המנוח לא מסר הודעה בכתב לאשתו על ביטול הצוואה ההודדית ולא ביטל לפי החוק, צוואה מאוחרת לא תקפה. אפשרות שינוי או ביטול של הצוואה ההודדית הייתה במשותף, היגוי המילה "נעשה" ומשמעותה בצוואה בלשון רבים בעתיד, הוכח מהכתוב ומהקראת עוה"ד. יש לדחות פרשנות חדשה של המשיבה, שלא תואמת לשון הצוואה ועריכתה כהודדית. עוה"ד היה עד ניטרלי והעיד במילותיו על כוונת בני הזוג ורצונם. פרשנות המשיבה לעניין ההסתמכות שגויה נוכח התיקון לחוק. טענה חדשה של המשיבה בסיכומים שרעיית המנוח "ידעה" על ביטול הצוואה ההודדית אף שאין הודעה בכתב, כוזבת ומטעה. לא ידעה, לא הוכח אחרת, נסתר ומנוגד ללשון החוק. נפטרה בסמוך לבקשה להעידה שהועלתה באיחור ניכר לאחר עדות עוה"ד ובניגוד להסדר הדיוני.

המנוח לא שלח הודעת ביטול בכתב לאשתו ולא שינה את הצוואה ההודדית גם לפי האמור בה, אין תוקף לצוואה מאוחרת, יש לסלק על הסף ולדחות בקשת המשיבה לקיים צוואה משנת 2014, לתת פסק דין בהתאם, ולקיים צוואה הודדית מיום 11.9.2006. יש לחייב את המשיבה בהוצאות משפט ראויות ושכ"ט עו"ד.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

תמצית טיעוני המשיבה

- 1
2
3 יש לקיים צוואת המנוח משנת 2014. טענת המבקשת כי יש לדחות את התביעה על הסף
4 בטענה שהמנוח לא ביטל כדין את הצוואה ההדדית שערך, מהווה הרחבת חזית ונטענה מעבר
5 לטענות ההתנגדות (העדר כשירות, השפעה בלתי הוגנת). לא טענה כך מיד, יש לדחות הטענה
6 וגם לראות בכך זניחת טיעוני ההתנגדות.
7 לגוף הבקשה השיבה כי המנוח היה רשאי לבטל צוואתו משנת 2006 לפי ס' 36 לחוק הירושה
8 ע"י עשיית צוואה מאוחרת. בחוק נקבעה דרך לביטול צוואה הדדית, אך צוואת המנוח משנת
9 2006 לא הייתה הדדית ולכן לא נדרשה הודעת ביטול בכתב לאשתו. לחילופין, המנוח הודיע
10 בכתב לאשתו כבר בגוף הצוואה כששמר לו את הזכות לשנות אותה בכל עת. לחילופין,
11 הצוואות הקודמות והזהות של המנוח ואשתו בטלות מעיקרן ולא ניתן לקיימן. לחילופין,
12 בחוק לא נקבע באיזה אופן תתבצע מסירת ההודעה בכתב, האם פיזית או שמספיקה ידיעה.
13 די בידיעת המצווה השני, עצם זה שרעיית המנוח הגישה תביעה לשלום בית בבית הדין הרבני
14 מראה שידעה שהמנוח ערך צוואה לטובת הבת, או שהיה עליה לדעת. לא העידה גם טרם
15 הורע מצבה.
16
17 לחילופין, גם אם הצוואה משנת 2006 הייתה הדדית המנוח היה רשאי לשנותה. פרשנות
18 המבקשת ועוה"ד שערך הצוואה שכדי לבטלה היה צריך לפעול במשותף עם אשתו מהווה
19 פרשנות מוטעית ובניגוד לקבוע בחוק. כמו כן גם אם ייקבע שהצוואות משנת 2006 היו צוואות
20 הדדיות, ואינן כאלה, גם אז יש לקיים צוואה אחרונה משנת 2014 כי המנוח לא היה צריך
21 למסור הודעה בכתב לאשתו על ביטול הצוואה נוכח הסעיף בצוואה שהשאיר לו את הזכות
22 לבטלה וניתן לראות בו הודעת ביטול בכתב שניתנה מיד עם עריכת הצוואה. יש לפרש את
23 הצוואה לפי ס' 54 לחוק הירושה המעדיף פירוש המקיים את הצוואה המאוחרת משנת 2014.
24 אין לקבל את עדות עורך הדין שערך את הצוואה אלא לבחון את רצון המנוח בצוואה, ולא
25 לקבל את האופן בו הקריא עוה"ד את המילה "נעשה", הצוואה לא הייתה הדדית, אופן ביטול
26 הצוואה אינו בדרך של ביטול צוואה הדדית, עדותו הייתה רצופה סתירות. על כן עותרת
27 המשיבה לדחות את בקשת הסילוק על הסף שהגישה המבקשת, ולקיים את הצוואה משנת
28 2014. כמו כן יש לחייב את המבקשת בהוצאות לדוגמא בגין ההליך.
29
30
31
32
33
34

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

דיון

רקע עובדתי

הצוואה משנת 2006

8. המנוח _____ ז"ל ("המנוח") חתם על צוואה ביום 11.9.2006, בעת ובעונה אחת עם חתימת אשתו (_____), על צוואה ובה הוראות זהות. הצוואות נערכו ע"י עו"ד ובפני עדים. בצוואות אלה ציוו שני בני הזוג כי לאחר פטירת שניהם יועבר עיזבונם לכל ילדיהם - דירת המגורים לכל הילדים (1/14 ל- 7 ילדים, 7/14 לבן) ויתרת הרכוש לכל הילדים 1/8 לכל ילד. כאמור נכתב כי העיזבון יחולק רק לאחר פטירת בן הזוג השני.

9. המנוח נפטר ביום 2016.____.

10. הבת המשיבה הגישה בקשה לקיום צוואה שערך המנוח ביום 30.10.2014, ובה ציווה לאחר פטירתו את כל רכושו לרבות דירת המגורים לבת עצמה (המשיבה), וככל שלא תהיה בחיים לארבעת ילדיה בחלקים שווים.

11. ב"כ המבקשת טען בדיון קדם משפט ראשון שלא ניתן לקיים הצוואה המאוחרת ויש לסלק את הבקשה על הסף, מאחר שהמנוח ואשתו ערכו ביחד צוואות הדדיות בשנת 2006 והוא לא ביטל מעולם את הצוואה ההדדית לכן בהתאם לחוק צוואה מאוחרת אינה תקפה.

12. נדחית הטענה להרחבת חזית - לא ניתן לקבל טענת המשיבה להרחבת חזית. טענה כי צוואה הדדית יש לבטל בהתאם להוראות החוק הינה טענה משפטית שניתן להעלות בדיון קדם משפט ראשון (עי' 1 לפרוטוקול, ש' 13 ואילך), נוכח הפנייה להוראת חוק קוגנטית שלא ניתן להתעלם ממנה. הטענה הועלתה לאחר שהמשיבה (מבקשת הקיום) הגישה תגובה להתנגדות, בה טענה שהמנוח ביטל כדין את צוואתו משנת 2006 לפי ס' 36 לחוק הירושה. על כן הטענה מנגד, שמדובר בהפנייה לסעיף שגוי בחוק נוכח ההוראות לעניין צוואה הדדית ולכן יש לסלק על הסף את בקשת הקיום, בשלב המקדמי זה של הדיון הראשון, איננה מהווה הרחבת חזית. נהפוך הוא, היה על המבקשת להעלות בקשתה זו, נוכח מהות הטיעון. דיון קדם משפט נועד לברר את המחלוקות והפלוגתאות שבין הצדדים, לא ניתן לטעון להרחבת חזית בטענה משפטית מסוג זה, והיא נדחית.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523-פלוני נ' פלונית ואח'

1 יתרה מכך, הטענה להרחבת חזית כבר נדחתה בהחלטה מפורטת ולאחר דיון בו נשמעו טיעוני
2 הצדדים לעניין זה (20.9.18, ע' 4 לפרוטוקול). אף נקבע כי עוה"ד עורך הצוואה, יזומן לעדות
3 וחקירה לצורך הכרעה בבקשת הסילוק על הסף. משכך לא נהיר מדוע הועלתה בשנית
4 בסיכומים.

ההלכה המשפטית

7 סעיף 8א לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 ("חוק הירושה") שכותרתו: "צוואות הדדיות", אשר
8 חוקק במסגרת תיקון מס' 12 לחוק הירושה ונכנס לתוקף ביום 1.8.2005, הסדיר את מוסד
9 הצוואות ההדדיות במשפט הישראלי.

11 "א.א. (א) בני זוג רשאים לערוך צוואות מתוך הסתמכות של בן הזוג האחד על צוואת
12 בן הזוג האחר; צוואות כאמור יכולות להיעשות בין אם הזוכה על פי כל אחת
13 מהצוואות הוא בן הזוג ובין אם הוא גורם שלישי, בין בשני מסמכים שנערכו באותה
14 עת ובין במסמך אחד (בסעיף זה – צוואות הדדיות).

15 **(ב) לביטול צוואה הדדית לא יהיה תוקף אלא אם כן יתקיים אחד מאלה:**

16 (1) **בחייהם של שני בני הזוג – המצווה המבקש לבטל את צוואתו**

17 **ימסור הודעה בכתב על ביטול הצוואה למצווה השני; נמסרה**

18 **הודעה כאמור, בטלות הצוואות ההדדיות של שני המצווים;**

19 (2) לאחר מות אחד מבני הזוג –

20 (א) כל עוד לא חולק העיזבון – (...)

21 (ב) לאחר חלוקת העיזבון – (...)

22 (ג) הוראות סעיף קטן (ב) יחולו אם אין בצוואות ההדדיות הוראה אחרת, ואולם

23 הוראה השוללת לחלוטין את הזכות לבטל את הצוואה בחיי שני בני הזוג - בטלה."

25 גם קודם לתיקון לחוק הירושה, הכיר בית המשפט בצוואות הדדיות, והגדירן כצוואה אשר
26 ההסדרים שקבע בה אחד המצווים מבוססים על ההסדרים שקבע המצווה השני, באופן
27 משותף והדדי, בין אם נערכה במסמך אחד ובין אם בשני מסמכים. כך למשל נקבע כי:

29 "צוואה היא משותפת כאשר היא תוצאה של החלטה משותפת באשר

30 לתוכנה. דוגמא טיפוסית לכך היא צוואה של בני-זוג.. שהיא פרי החלטה

31 משותפת לערוך צוואה. צוואה משותפת היא הדדית כאשר ההסדרים

32 שקבע אחד המצווים מבוססים על ההסדרים שקבע המצווה השני ולא היו

33 נערכים לולא הסדרים אלה."

34 (ע"א 4402/98; מלמד נ' סולומון נג(5) 703 (1999)).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

16. ס' 8 לחוק הירושה איזן בין עיקרון החופש לצוות ולשנות את הצוואה, לבין עיקרון ההסתמכות בצוואות הדדיות. (ש. שוחט נ. פינברג י. פלומין דיני ירושה ועזבון ע' 147 (מהדורה שביעית מורחבת) התשע"ד-2014).
17. לראשונה נקבע בחוק הסדר מקיף ומפורט, בכל הקשור לעריכתן וביטולן של צוואות הדדיות. בכך הפכה הצוואה ההדדית, שהייתה עד אז יציר הפסיקה ומעין "חקיקה שיפוטית" בלבד, לחלק מחוק הירושה. (עמ"ש (מרכז) 66014-03-15 י.ס. נ' ש.א., ש' סטולר, ברנט, ויצמן (14.4.16)).
- מהות הצוואה משנת 2006
18. הוכח כי שתי הצוואות של שני בני הזוג נערכו באותו יום, ונחתמו באותו יום, 11.9.06. הוראות שתיהן זהות, כל אחת נושאת 6 סעיפים שתוכנם זהה, שתיהן נערכו ע"י אותו עו"ד, באותו מקום - משרדו של עוה"ד, ובפני אותם עדים. (נספח א' לבקשת הסילוק).
19. בצוואות אלה ציוו שני בני הזוג כי לאחר פטירת שניהם, יועבר עיזבונם לכל שמונת ילדיהם. דירת המגורים - 1/14 ל- 7 ילדים ו- 7/14 לבן, ויתרת הרכוש - לשמונת הילדים, 1/8 לכל ילד.
20. נכתב במפורש כי העיזבון יחולק רק לאחר פטירת בן הזוג השני. המנוח ציווה: "הנני מצווה כי עזבוני יחולק בפועל אך ורק לאחר פטירת אשתי, _____ ת. ז. ...". (ס' 4 לצוואה). רעייתו של המנוח (אימם של הצדדים) ציוותה במקביל: "הנני מצווה כי עזבוני יחולק בפועל אך ורק לאחר פטירת בעלי, _____ ת. ז. ...". (ס' 4 לצוואה).
21. עו"ד _____ אשר ערך את הצוואה, זומן לעדות והעיד על נסיבות עריכת הצוואות. בחקירתו השיב כי הצוואות נערכו נוכח רצון הדדי ומשותף של שני בני הזוג וכצוואות הדדיות.
- ש" תספר לנו על הצוואה הזאת
- ת. הצדדים הגיעו אלי למשרד ביקשו לערוך צוואה פרטו לי מה הם רוצים לצוות בצוואה העליתי על כתב קבענו לחתימה והם באו לחתום
- ש. אני מבין מדברך שנפגשת איתם פעמיים
- ת. אם אני זוכר כן. אני כמעט בטוח שכן
- ש. תאמר מזכרוניך מה הם ביקשו ממך מהצוואה
- ת. יש להם בן לא נשוי והוא גר איתם מאוד היה חשוב להם שיהיה מקום מגורים לאחר הלכתם לכן הם ציוו ששבעת הילדים יקבלו 1/14 מכל מצווה והבן שלמעשה אין לו משפחה והוא גר איתם הוא יקבל 50% מדירה.
- 34 (...)
- ש. סעי' 4 לצוואות אני רואה שגם המנוח וגם _____ ציוו שהעזבון יחולק רק לאחר פטירת שניהם אני מציג לך את צוואת המנוח בסעי' 4 וגם צוואתה _____ בסעי' 4
- ת. אמת
- ש. מידיעתך מה ידוע לך על הרצון ההדדי של שני בני הזוג בעניין זה

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 שהעזבון יחולק לאחר מות שני בני הזוג. ת.
2 (...) ש.
3 כל סעיפי הצוואה כפי שנאמרו לך נאמרו על ידם ת.
4 כן ש.
5 אין מצב שקיבלת נוסח הצוואה מראש שהילדים אמרו לך את תוכן הצוואה ש.
6 אלא המצווים עצמם אמרו לך ת.
7 המצווים עצמם אמרו לי ש.
8 הזוג ישב ביחד או כל אחד בנפרד ת.
9 ביחד ש.
10 שערכת את הצוואות הוראות ס' 8 לחוק הירושה היו לנגד עינך ת.
11 ידוע לי ש.
12 ואם אומר שבתמציתיות מה הוראות ס' 8 ת.
13 צוואה הדדית יכולה להיערך ע"י בני זוג שלא באותה צוואה כל עוד זה נעשה ת.
14 באותו זמן ובאותו מקום ועם תכנים הדדיים. ש.
15 זה הסברת להם אמרת להם ת.
16 ברור ת.
17 (...) ש.
18 (פרוטוקול מיום 13.3.19, ע' 7 ש' 2-10, 15-19, ע' 9 ש' 20-32, ע' 10 ש' 1).
19
20 כך גם השיב לב"כ המשיבה :
21 הצוואה נערכה 2006 והתיקון לחוק היה ב- 2005, איך ידעת על התיקון ש.
22 להוראת ס' 8 לחוק הירושה ת.
23 ב-2005 היה התיקון. הייתי עו"ד צעיר ונמרץ זה היה ברור לי לגמרי ש.
24 למה בצוואה לא נאמר וחצי דבר על סע' 8 לחוק הירושה על הדדיות ש.
25 הצוואות (...)
26 ראשית אין חובה כזו, שנית מת וכן הצוואות שקוראים אותם מבינים את ת.
27 ההדדיות שלישיית הם היו אצלי ואמרו לי מה הם רוצים והכל נכתב על פי
28 רצונם בצורה הדדית ביותר"
29 (ע' 10 לפרוטוקול ש' 9-2).
30
31 22. מהוראות הצוואה עולה כי כל אחד מהמצווים התבסס על הוראות משנהו והן הדדיות, לרבות
32 הסתמכות הדדית כי בעת פטירת מי מבני הזוג עובר עיזבונו לבן הזוג השני ורק לאחר פטירת
33 שניהם יעבור לזוכים שצויינו בצוואה.
34
35 23. אם כן ביום 11.9.2006 ערכו המנוח ואשתו צוואות הדדיות, ובהן ציוו את רכושם לשמונת
36 ילדיהם, תוך שהורו כי יחולק רק לאחר פטירת שניהם. הוכח שזו הייתה כוונתם המפורשת
37 של שני בני הזוג גם באמצעות עדות עוה"ד עורך הצוואה.
38
39 24. הצוואות נערכו לאחר התיקון לחוק, לא נסתר כי עוה"ד הסביר להם אודות מהותן ואף
40 נקבעה הדרך לשנותן בעתיד.
41
42

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 הוכח רצון הדדי של שני בני הזוג, לא נסתרה טענת ההסתמכות של בני הזוג בצוואותיהם זה
2 על זה, שניהם הסכימו כי עזבונם יחולק רק לאחר פטירת שניהם, שרצונם המשותף ימומש
3 לאחר פטירת שניהם. נקבע כי המדובר בצוואות הדדיות.
4
- 5 מכל אלה, נדחית טענת המשיבה שצוואת המנוח משנת 2006 איננה צוואה הדדית, הוכח כי
6 המנוח ורעייתו ערכו ביחד צוואות הדדיות. (וצוואת המנוח להלן "הצוואה ההדדית").
7
- 8 מה נפקות ההכרעה לעניין זה על הבקשה לקיום צוואה מאוחרת לצוואה הדדית, האם בוטלה
9 כדין על ידי המנוח?
10
- 11 כיצד משפיע ס' 8 לחוק הירושה על ההכרעה במקרה דנן
12 המשיבה הגישה לקיום צוואה מאוחרת שערך המנוח ביום 30.10.2014, שמונה שנים לאחר
13 עריכת הצוואה ההדדית. לפיכך, ועל מנת שניתן יהיה לדון בתוקפה של הצוואה המאוחרת,
14 יש לבדוק תחילה האם המנוח ביטל כדן את צוואתו ההדדית שערך עם המנוחה.
15
- 16 מאחר ומועד עריכת הצוואות ההדדיות היה בשנת 2006, לאחר כניסתו לתוקף של התיקון
17 לחוק הירושה, חל עליהן הקבוע בסעיף 8 לחוק. התיקון לחוק אינו חל על צוואות הדדיות
18 שנערכו לפני 1.8.2005. בכל הקשור לתוקפן ("הוראות חוק זה לא יפגעו בתוקפן של צוואות
19 שנעשו לפניו"), ברם במקרה דנן הצוואות ההדדיות של המנוח ואשתו נערכו ביום 10.9.2006,
20 כשנה לאחר שהתיקון נכנס לתוקף.
21 בשונה מהפסיקה עליה מסתמכת המשיבה, הצוואות ההדדיות עצמן כבר נערכו לאחר התיקון
22 לחוק ובעת שהיה ידוע וחל, ולא רק המועד הנטען לביטול הצוואה (כדוגמא בסיכומים).
23
- 24 ביטול צוואה הדדית לאחר התיקון לחוק
25 בהתאם לאמור בס' 8א(ב) לחוק הירושה ביטול צוואה הדדית לא יהא תקף, אם לא נערך
26 בהתאם לקבוע בחוק ודרכים והתנאים שנקבעו בו לביטול צוואה הדדית. על כן צוואה
27 מאוחרת לצוואה הדדית שלא בוטלה בהתאם לקבוע בחוק, לא תקויים.
28
- 29 בהתאם לס' 8א(ב)(1) לחוק הירושה, כאשר שני בני הזוג בחיים, מסירת הודעה בכתב הינה
30 תנאי הכרחי לביטול שמבקש אחד מהם לבטל צוואה הדדית. קרי לא יהיה תוקף לצוואה
31 מאוחרת שתעשה על ידי מי מבני הזוג שערכו קודם לכן צוואה הדדית, אלא אם בן הזוג החפץ
32 לבטל את צוואתו ימסור הודעה בכתב לבן הזוג השני בדבר ביטול הצוואה ההדדית.
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 טענת המשיבה כי הצוואה ההדדית בוטלה בהתאם להוראת סעיף 36 לחוק הירושה - נדחית. 32
- 2 מדובר בטעות, שכן המנוח ערך צוואה הדדית, ואין די בעריכת צוואה מאוחרת לה לצורך
- 3 הביטול, עליו לבטלה בהתאם לסעיף 8א לחוק הירושה.
- 4
- 5 ס' 8א לחוק חל על צוואת המנוח. לפיכך, ועל מנת שניתן יהיה לדון בתוקפה של הצוואה 33
- 6 המאוחרת שהגישה המשיבה לקיום, משנת 2014, כשמונה שנים לאחר חתימת הצוואה
- 7 ההדדית - יש לבדוק תחילה האם המנוח ביטל כדין את צוואתו ההדדית ובהתאם לקבוע
- 8 בתיקון לחוק הירושה, אם לאו.
- 9
- 10 המנוח לא נקט בפעולה לביטול הצוואה הדדית שערך עם רעייתו בהתאם להוראות חוק 34
- 11 הירושה.
- 12 "הנה כי כן, הן בלשון החוק בהתאם לתיקון, והן לאור הוראות המעבר, ניתן לסכם
- 13 ולומר כי בצוואות שנערכו לאחר התיקון, "ברירת המחדל" העדר אפשרות לשינוי
- 14 הצוואה, אלא בהתקיימות התנאים שנקבעו בתיקון ... בעת שנערכת צוואה הדדית,
- 15 כיום לאחר התיקון, על עורך הצוואה להבהיר למצוויים אודות ההגבלות בשינוי
- 16 הצוואה המשותפת, לרבות האפשרות להתנות על כך."
- 17 (עמ"ש (ת"א) 51823-03-11 פלונית נ' פלוני ש' שנלר, ורדי, לבהר (9.4.13)).
- 18
- 19 המנוח לא שלח הודעת ביטול בכתב לרעייתו שערכה עימו צוואה הדדית בהתאם להוראת 35
- 20 החוק, לא נטען כי שלח הודעה זו, לא הובאה הודעה שנשלחה, ולא הוכח עובדתית אחרת.
- 21
- 22 יתר על כן, המשיבה טענה כי המנוח ביטל את הצוואה בהתאם לסעיף 36 לחוק הירושה בדרך 36
- 23 של עריכת צוואה מאוחרת לה. קרי גם המשיבה עצמה אינה טוענת שהמנוח שלח הודעה
- 24 בכתב.
- 25
- 26 נדחית הטענה לביטול צוואה הדדית בדרך אחרת - טענה נוספת שהעלתה המשיבה לחילופין, 37
- 27 כי אם הצוואה הדדית, הודע לרעייתו המנוח בדרך אחרת על ביטולה.
- 28 נדחית הטענה לביטול צוואה הדדית בדרך של "ידיעה" משוערת - טענה חדשה שהעלתה
- 29 המשיבה הינה, כי אף שהמנוח לא שלח הודעה בכתב לרעייתו שערכה עימו צוואה הדדית,
- 30 הרי שהיא "ידיעה" זאת ויש להסתפק בכלל ה"ידיעה" במקום כלל ה"המצאה". טענה זו דינה
- 31 להידחות.
- 32
- 33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 מעבר לכך שמדובר בטענה חדשה שלא הוכחה, הרי שבמקרה דנן קבע החוק הוראה קוגנטית
2 מפורשת וספציפית, אשר מהווה את הדרך לביטול צוואה הודדית שערך המנוח עם רעייתו, על
3 ידי משלוח הודעה בכתב, שלא נשלחה. פרשנות אחרת לענין זה שגויה ונוגדת הוראת החוק
4 הספציפית.
- 5 יתר על כן בשונה ממקרה אליו מפנה המשיבה, הרי שכאן לא הוכח כלל שהייתה ידיעה לרעיית
6 המנוח שהוא ביטל את הצוואה ההודדית, וגם מטעם זה נדחית הטענה.
- 7
- 8 אף לא נמצא כי הליך שלום בית בבית הדין הרבני מהווה "ביטול צוואה הודדית", כאשר יש
9 הוראת חוק מפורשת הקובעת כיצד יש לערוך את הביטול, בהודעה בכתב. לא ניתן לפרש זאת
10 כי די בידיעה 'משתמעת'. ס' 8א(ב)(1) לחוק דורש הודעה בכתב על ביטול צוואה הודדית, ואין
11 מחלוקת עובדתית שהודעה בכתב לא נמסרה. אף לא ניתן לפרש את המונח "הודעה בכתב",
12 כאילו די בכתב טענות בהליך אחר.
- 13 כך גם נדחית הטענה, שהינה למעשה השערה, שהבת ידעה על כך והדבר מהווה תחליף לידיעת
14 האישה, בת הזוג, שערכה עימו את הצוואה ההודדית. טענות אלא לא בוססו, לא עובדתית ולא
15 משפטית, ונדחות.
- 16
- 17 לסיכום נקודה זו, נדחית הטענה בדבר כלל ה"ידיעה" במקום כלל ה"המצאה" לרבות "ידיעה
18 משוערת". לא בוצע הדרוש בהתאם לחוק לצורך ביטול הצוואה ההודדית.
- 19
- 20 לא בוצע הדרוש בהתאם לצוואה - גם הוראה שנכתבה בצוואה הודדית שערך המנוח, כיצד
21 יוכל לבטל או לשנות בעתיד את צוואתו, לא קויימה.
- 22 טענה נוספת שהעלתה המשיבה, לחילופין, כי אם הצוואה הינה הודדית הרי שהתקיים האמור
23 בס' 6 לצוואה. אלא שמקריאת הסעיף, הן מלשונו והן מהמכלול, עולה כי מדובר בלשון רבים,
24 כשהכוונה למנוח ואשתו, ופרשנות אחרת שגויה.
- 25
- 26 ס' 6 לצוואה ההודדית שערך המנוח קובע: "הנני משאיר לי את הזכות לשנות, להוסיף לתקן
27 או לבטל צוואתי זו אך כל זמן שלא נעשה כנ"ל תהא צוואתי זו סופית ותקפה." (ס' 6 לצוואת
28 המנוח מיום 11.9.2006).
- 29 הוראת סעיף זה ערכה גם רעיית המנוח, בצוואתה הודדית מאותו יום. "הנני משאירה לי את
30 הזכות לשנות, להוסיף לתקן או לבטל צוואתי זו אך כל זמן שלא נעשה כנ"ל תהא צוואתי זו
31 סופית ותקפה." (ס' 6 לצוואת רעיית המנוח מיום 11.9.2006).
- 32

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 הפרשנות הנכונה הינה "נעשה" בלשון רבים עתיד (ולא בלשון יחיד עבר), הדבר מובן מלשון
2 הצוואה ומתוכנה, כאשר שתי הצוואות נערכו באותה עת, ואף הובהר בעדותו של עוה"ד שערך
3 את הצוואה.
4
- 5 עוה"ד שערך את הצוואות עבור שני בני הזוג, הקריא בקול רם באולם בית המשפט ובאופן
6 עצמאי, את נוסח הסעיף כפי שערך עבור הצדדים בהתאם למשמעות אותה הם ביקשו. עוה"ד
7 הקריא את המילה "נעשה" בלשון רבים עתיד.
8
- 9 42. בחקירתו הוסיף והסביר :
10 י"ש. אני מבקש ממך להקריא לנו את סעי' 6 לצוואה, אני בכוונה מבקש שהעד
11 יקריא את הס' ואני לא מקריא נוכח הסוגיה של במחלוקת
12 העד מקריא הנני להשאיר את הזכות לשנות להוסיף לתקן או לבטל
13 צוואתי זו אך כל זמן שלא נעשה כנ"ל תהיה צוואתי זו סופית ותקפה
14 אני רוצה ששוב תחזור על המילה שאני מצביע לך מתוך סעי' 6
15 נעשה
16 ת. בוא תאמר לי בבקשה למה המנוח ואשתו מידיעתך התכוונו כאשר הם
17 כתבו וציוו "אך כל זמן שלא נעשה כנ"ל".
18 ת. מכיוון שמדובר בבני זוג שעשו צוואה הודדית באו יחדיו חתמו יחדיו על
19 הצוואה באותו זמן באותו מקום אז הכוונה שאם ירצו לשנות ישנו
20 יחדיו."
21 (שם, ע' 7 ש' 29-20).
- 22
- 23 עוה"ד העיד כי המנוח ידע שהדרך לבטל את הצוואה הודדית היא באמצעות משלוח הודעה
24 בכתב על ביטול או באמצעות עריכת צוואה חדשה הודדית.
25
- 26 י"ש. אני מניח שאתה ער לתיקון לחוק הירושה שנערך בשנת 2005
27 ת. נכון
28 ש. האם הסברת למנוחים מה משמעות של סעי' 6 לצוואה
29 ת. כן
30 ש. תפרט
31 ת. שהם לא יוכלו לשנות את הצוואה באופן חד צדדי
32 ש. ומה המנוח ואשתו אמרו לך שהסברת להם את הנקודה הזו
33 ת. לדעתי הבינו והסכימו
34 ש. תאשר לי בבקשה שגם המנוח וגם אשתו ידעו שהדרך לבטל את הצוואה
35 ההודדית היא או באמצעות משלוח הודעת ביטול או באמצעות עריכת
36 צוואה חדשה הודדית על ידי שניהם ביחד
37 ת. אני חושב שהם הבינו כן.
38 ש. ואתה הסברת להם בצורה מפורשת על הדרך ששניהם יכולים לשנות או
39 לבטל כפי ששאלתי אותך בשאלה הקודמת
40 ת. הסברתי להם על מנת לבטל או לשנות את הצוואה הם צריכים לעשות
41 אותה בצורה הודדית ולדעתי הם הבינו בדרך שהצעתי להם
42 (...)
43 ש. אמרת מקודם שהמנוח ואשתו יכלו לבטל את הצוואה אמרת "לפי
44 הכללים" לאיזה כללים התכוונת

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 נדחית טענה נוספת של המשיבה, לחילופין, שאין תוקף לצוואה ההדדית נוכח הוראת ס'
2 8א(ג) לחוק, או שבהתאם לו אין תחולה לס' (ב) כי יש הוראה אחרת לביטול.
3 ראשית, הצוואה ההדדית קבעה דרך לביטולה כאמור לעיל (ס' 6) והמנוח לא פעל בהתאם
4 לה. שנית אין בכך כדי לייתר את הוראת ס' 8א(ב) שמהווה את הדרך הסלולה לביטול
5 צוואה הדדית ע"י הודעה בכתב למצווה השני, ואין סתירה בין ההוראות.
6 אשר לס' 8א (ג), במקרה דנן, בניגוד לטענת המשיבה, אין בצוואה ההדדית הוראה השוללת
7 את שינויה בעתיד. נהפוך הוא, בני הזוג הסדירו בצוואתם את הדרך לשינוי או ביטול עתידי,
8 והמנוח לא פעל בהתאם לדרך זו.
9
- 10 47. בהקשר זה גם נדחית טענת המשיבה כי בצוואה שנערכה נשללה האפשרות לשנות את הצוואה
11 ומשכך אינה תקפה. שהרי נכתבה הוראה מפורשת בצוואה (ס' 6 בה) כיצד ניתן יהא בעתיד
12 לשנות, להוסיף, לתקן או לבטל את הצוואה.
13 כך גם לא נמצאה סתירה בצוואה ההדדית, בין עקרון חופש המצווה לצוות כרצונו ולשנות
14 את הצוואה, לבין עקרון ההסתמכות של שני בני הזוג שערכו את הצוואות ההדדיות שהשני
15 לא יפעל לשינוי הוראותיהן. בפרט לאחר התיקון לחוק הירושה עת נקבע בו במפורש מוסד
16 הצוואה ההדדית, לרבות האפשרות לעריכתה כמו גם הדרך לבטלה. (א. שבת (חלפון) וא. שבת
17 **ירושה עסקאות בירושה עתידה וצוואות הדדיות** ע' 263-264, 272-275, (פרלשטיין-גינורס
18 בע"מ) (תש"ס 2006). פסיקה עליה מסתמכת המשיבה, עניינה צוואות הדדיות שנערכו לפני
19 התיקון לחוק הירושה או שביטולן נערך לפני התיקון. מיום שכך הוראת החוק, יש לנהוג
20 בהתאם.
21
- 22 48. לסיכום, מאחר והמנוח ואשתו ערכו את הצוואות ההדדיות בשנת 2006 חל עליהם התיקון
23 לחוק הירושה שכבר נכנס לתוקפו במועד עריכתן, וקבע שביטול צוואה הדדית ניתן לערוך רק
24 בהתאם לקבוע בו. על המנוח היה למסור לאשתו הודעה בכתב שביטל את צוואתו ההדדית,
25 אך לא עשה כן. כמו כן לא פעל בדרך שנקבעה במסגרת הצוואה ההדדית לו ירצה לבטלה או
26 לשנותה בעתיד.
27
- 28 49. תקנה 101 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 קובעת כי בית המשפט מוסמך לדחות
29 תובענה בכל עת בכפוף לנימוק המביא לדחיית התובענה. (א. גורן **סוגיות בסדר דין אזרחי**
30 שער רביעי, פרק י (מהדורה 12, 2015)).
31
32
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 17-06-13523 פלוגי נ' פלונית ואח'

- 1 הצוואה ההדדית שערך המנוח עם רעייתו, לא בוטלה על ידו בהתאם להוראת חוק הירושה
2 ולא בהתאם להוראת הצוואה. משכך כל צוואה מאוחרת בטלה וחסרת תוקף.
3 על כן מתקבלת הבקשה לסילוק ודחייה על הסף של בקשת קיום הצוואה משנת 2014, לאחר
4 שהצוואה ההדדית משנת 2006 לא בוטלה כחוק.
5
6 סיכום
7 51. הבקשה לסילוק ודחייה על הסף של בקשת קיום צוואה מיום 30.10.2014 - מתקבלת (ת"ע
8 17-06-13523).
9 הבקשה לקיום צוואה מיום 30.10.2014 - נדחית (ת"ע 17-06-13505).
10 בקשת קיום צוואת המנוח ההדדית מיום 11.9.2006 - מתקבלת (ת"ע 17-06-13492).
11 צו קיום צוואה יינתן במסמך נפרד.
12
13 52. המשיבה תישא בהוצאות המבקשת ובשכ"ט עו"ד, לא על הצד הגבוה נוכח השלב בו הוכרע
14 ההליך, בסך 15,000 ₪.
15 סכום שלא ישולם ישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק ממועד החיוב ועד לתשלום בפועל.
16
17 53. המזכירות - תמציא לצדדים.
18 ניתן לפרסום ללא שמות וללא פרטים מזהים של הצדדים.
19
20 ניתן היום, י"ז כסלו תש"פ, 15 דצמבר 2019, בהעדר הצדדים.

21
22
23

אילת גולן - תבורי, שופטת